

Tijd voor maatregelen

Een golf aan negatieve publiciteit trok de laatste tijd over het accountantsberoep. Kritische rapportages van de AFM, moeizaam overleg met de Tweede Kamer naar aanleiding van aanbevelingen van de commissie De Wit, en daarna een Europees groenboek. De eigen achterban vraagt om een antwoord. Tijd voor maatregelen.

TEKST MARC SCHWEPPE | BEELD MARJA BROUWER

Het accountantsberoep kwam pas laat aan de beurt bij alle onderzoeken naar de oorzaken van de kredietcrisis. Hoewel de beroepsgroep niet wordt beschouwd als veroorzaker van de crisis, stelde - onder andere - de commissie De Wit de vraag of de accountant voldoende heeft gedaan om zijn maatschappelijke rol waar te maken. Het eerste rapport van de commissie De Wit bevatte dan ook aanbevelingen voor het accountantsberoep: met name hogere eisen aan de kwaliteit van de jaarrekening en de bijbehorende accountantsverklaring. De aanbeveling was aanleiding voor NIVRA en AFM om in gesprek te gaan met de Tweede Kamer. Tijdens een bijeenkomst met financieel woordvoerders van de politieke partijen in oktober 2010 kwam naar voren dat de accountant zijn poortwachtersfunctie serieuzer moet invullen om een volgende crisis helpen te voorkomen. "Kijk wat u kunt doen en welke rol u ziet in het maatschappelijk veld. Als de wetgeving moet worden aangepast, dan horen we dat graag nu van u, niet wanneer het te laat is." Terecht of onterecht, het beroep kreeg een veeg uit de pan.

GREEN PAPER

Ondertussen was in september 2010 een kritische rapportage van de AFM verschenen en ook nu kopten de kranten over de tekortkomingen van de accountant. De professioneel-kritische houding van de accountant kon beter, zowel in de top van accountantsorganisaties als op de werkvloer.

Terwijl de discussie daarover, ook op Accountant.nl, nog bezig was, presenteerde de Europese Commissie een Green Paper over 'Audit Policy, lessons from the crisis'. Een discussiedocument met als doel een grotere effectiviteit van de accountantscontrole. De huidige inrichting van toezicht en controle is niet in staat geweest risicovol gedrag te beteugelen, aldus Eurocommissaris Barnier. Desnoods moet de organisatie van het accountantsberoep grondig worden herzien, als dat de kwaliteit en onafhankelijkheid helpt

waarborgen. En opnieuw was de pers er als de kippen bij.

'MOOISTE VAK'

Dat alles liet de accountants zelf niet onberoerd. Hoogleraar Marcel Pheijffer schreef in zijn weblog op Accountant.nl een open brief aan de NIVRA-voorzitter. En een jongere garde accountants gaf via Twitter uiting aan hun onrust over de kritiek. Onder aanvoering van Coney-partner Pieter de Kok werd een beweging van beroepsgenoten gemobiliseerd, die tijdens 'tweetup-bijeenkomsten' in debat ging en gaat over hoe het verder moet. De kwaliteit, effectiviteit en professionaliteit van het vak mogen onder het vergrootglas, wat de twitteraars betreft. "Mooiste vak", zo besluit De Kok veel van zijn korte twitterberichten. De twitteraars willen trots zijn op hun eigen beroep.

NIET STIL GEZETEN

Hebben het NIVRA en de NOVAA stil gezeten? "Zeker niet", vindt NIVRA-voorzitter Ruud Dekkers. "Na de boekhoudaffaires enkele jaren geleden is er al van alles gedaan. We hebben onze gedrags- en beroepsregels compleet herzien. We hebben onafhankelijkheidsregels ingevoerd en kantoorvoorschriften gepresenteerd. Momenteel loopt nog het Clarity-traject, waarin de beroepsregels verder zijn aangescherpt. We hebben het project Kennis Delen opgezet en het fenomeen publieke management letter geïntroduceerd. Daarvoor bestaat elders in Europa al veel belangstelling. We lopen

'We hebben veel input gevraagd van betrokkenen. Maar sommigen zullen zeggen dat het te ver gaat, anderen zal het niet ver genoeg gaan.'

Plan van Aanpak

1 Verbetering van de kwaliteit

professionele sceptis als grondhouding

Maatregel	Van toepassing op	Vereiste aanpassing van
<ul style="list-style-type: none"> Een beroepsbreed programma gericht op gedragsverandering, met name de verbetering van professionele sceptis, inclusief verplichte permanente educatie. 	Accountants die assurance verlenen of daar als leidinggevende bij betrokken zijn (openbaar, intern en overheidsaccountants), mogelijk uit te breiden tot alle accountants	Regelgeving beroepsorganisaties
<ul style="list-style-type: none"> Kwaliteit als belangrijkste grondslag voor beoordeling en beloning van accountants bij controlecliënten; verbod op commerciële prikkels als omzet en cross-selling als criterium voor beloning. 	Accountants betrokken bij wettelijke controles	Regelgeving beroepsorganisaties
<ul style="list-style-type: none"> Minder vrijblijvendheid in de permanente educatie, bijvoorbeeld het invoeren van toetsingen op het gebied van beroepsvoorschriften. 	Accountants die assurance verlenen of daar als leidinggevende bij betrokken zijn (openbaar, intern en overheidsaccountants),	Regelgeving beroepsorganisaties
<ul style="list-style-type: none"> Rapportage extern toezicht AFM naar Brits model met openbaarmaking kantoor specifieke rapportages 	Accountantsorganisaties met een OOB-vergunning	Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta)

2 Waarborging onafhankelijkheid

de raad van commissarissen als opdrachtgever van accountant

Maatregel	Van toepassing op	Vereist aanpassing van
<ul style="list-style-type: none"> De raad van commissarissen, dan wel de auditcommissie, fungeert als feitelijk opdrachtgever van de accountant. Dit betekent onder meer de keuze van de accountant, bespreking van de controle-aanpak, de reikwijdte van de controle, het urenbudget, het honorarium en ondertekening van de opdrachtbevestiging, alsmede voorafgaande goedkeuring voor alle eventueel door de accountant uit te voeren adviesopdrachten. De accountant zal jaarlijks aan de raad van commissarissen rapport uitbrengen over alle aspecten van onafhankelijkheid en het systeem van kwaliteitsbeheersing. 	Organisaties van openbaar belang	Burgerlijk Wetboek
<ul style="list-style-type: none"> Alle rapportages inzake de jaarrekeningcontrole, inclusief de management letter, worden aan de raad van commissarissen gericht. 	Organisaties van openbaar belang	Regelgeving beroepsorganisaties
<ul style="list-style-type: none"> Publieke melding over wisseling van de controlerend accountant en de redenen hiervoor. 	Organisaties van openbaar belang	Burgerlijk Wetboek

3 Toezicht en transparantie

een Code voor Accountantsorganisaties

Maatregel	Van toepassing op	Vereist aanpassing van
Invoering van een Code Accountantsorganisaties met daarin: <ul style="list-style-type: none"> Aanstelling onafhankelijke derden in een toezichhoudende rol binnen de accountantsorganisatie. Zij houden toezicht op onder andere beloningsbeleid, kwaliteitsbeleid en ethische kwesties. Verplichte meer uitgebreide en inhoudelijke verantwoording via het transparantieverlag, bijvoorbeeld door verplichte vermelding van conclusies uit interne en externe reviews alsmede de genomen maatregelen, vermelding van het percentage extern accountants dat een onvoldoende beoordeling heeft op kwaliteit alsmede de tegen hen genomen maatregelen. 	Accountantsorganisaties met een OOB-vergunning	Regelgeving beroepsorganisaties

4 Verbreding poortwachtersfunctie

meer zekerheid en meer informatieve rapportages voor aandeelhouders, financiers en andere belanghebbenden

Maatregel	Van toepassing op	Vereist aanpassing van
<ul style="list-style-type: none"> Uitbreiding van de toelichting door het management alsmede een wettelijke taak voor de accountant tot het geven van assurance bij: <ul style="list-style-type: none"> Beoordeling van de tussentijds gepubliceerde cijfers inclusief beoordelingsverklaring. De opzet en werking van het risicomanagement, de opzet en werking van corporate governance, de inhoud van het commissarissenverslag en mvo-informatie in het jaarverslag, Verplichte informatie in de toekomstparagraaf van het jaarverslag inzake onder andere toekomstige financieringsbehoefte en financiering, bankconvenanten, toekomstige cash flows, en eventuele te voorzien risico's ten aanzien van het business model van de onderneming De accountant rapporteert jaarlijks separaat aan de raad van commissarissen zijn bevindingen omtrent fraude- en continuïteitsrisico's. 	Organisaties van openbaar belang	Burgerlijk wetboek
<ul style="list-style-type: none"> In de controleverklaring verplicht aandacht besteden aan specifieke gebieden, in de vorm van een verplichte toelichtende paragraaf over bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> Risicobeheersing Financiering en continuïteit Schattingen management Belangrijke waarderingsgrondslagen 	Organisaties van openbaar belang	Regelgeving beroepsorganisaties
<ul style="list-style-type: none"> Verbetering van de informatie-uitwisseling tussen De Nederlandsche Bank als prudentieel toezichthouder en accountants; opheffing van de geheimhoudingsplicht DNB met betrekking tot deze informatievoorziening. 	Financiële instellingen	Wet financieel toezicht (Wft)
<ul style="list-style-type: none"> De beroepsorganisatie publiceert ten minste twee keer per jaar een publieke management letter over een maatschappelijke sector. 	Alle accountants	Bestuursbesluit beroepsorganisaties

als beroepsorganisaties behoorlijk voorop met het invoeren van aangescherpte internationale standaarden. En veel maatregelen zijn nog maar relatief kort in werking. Zo heeft de AFM pas dit jaar de eerste uitkomsten van haar regulier toezicht gepubliceerd. Eigenlijk is het nog te vroeg om al een gedegen oordeel over al die getroffen maatregelen te kunnen geven. Tegelijkertijd gaan we niet zitten afwachten tot de effecten merkbaar zijn.”

PLAN VAN AANPAK

De buitenwereld en de accountants zelf vragen om concrete maatregelen, die zichtbaar maken dat het beroep luistert naar kritische geluiden. Dus hebben NIVRA en NOVAA vlak voor de Accountantsdag een plan gepresenteerd, dat een antwoord moet bieden op die kritiek. “We zijn niet over één nacht ijs gegaan”, aldus Dekkers. “Op basis van het rapport van de AFM hebben we een eerste concept geschreven. Vervolgens hebben we input gevraagd van vele externe stakeholders waaronder de politiek, gebruikers van financiële informatie, vertegenwoordigers van aandeelhouders en onze eigen achterban, dus ook met de twitterende accountants.

Het plan beoogt niet een groot pakket aan nieuwe regels voor iedereen, want daar zit niemand op te wachten. Wat we getracht hebben te doen is om op basis van de onderliggende oorzaken zoveel mogelijk te kijken naar het versterken van al bestaande regels, het afdwingen van een correcte implementatie daarvan en dan alleen voor de doelgroep die het betreft. Zo zijn de meeste voorstellen gericht op OOB's en de kantoren met een OOB-vergunning. Slechts de maatregelen inzake verbetering kwaliteit zijn gericht op alle accountants die assurance verlenen.”

PROFESSIELE SCEPSIS

Het plan van aanpak beoogt een zwaardere invulling van de poortwachtersfunctie zoals gewenst door de politiek. Dat begint uiteraard met een verbetering van de basis, de controlekwaliteit. Dat vraagt vooral een gedragsverandering, meent de NIVRA-voorzitter. “Inmiddels weten de meeste leden wel dat professionele scepsis een stokpaardje van mij is. Dat heeft een reden. Alles begint bij een professioneel-kritische houding ten opzichte van de cliënt. Dat hoort tussen de oren te zitten van elke accountant. Verder moeten beoordelings- en beloningssystemen door het

Ruud Dekkers: ‘Professionele scepsis is een stokpaardje van mij. Dat heeft een reden.’

geven van de juiste prikkels bijdragen aan kwaliteit en de attitude die daarbij past.”

COMMISSARISSEN

Ook de rol van de raad van commissarissen of het audit committee als feitelijk opdrachtgever van de controlerend accountant moet beter worden ingevuld (*zie ook pagina 40*). “Eigenlijk is dat geen nieuws, want formeel is die rolverdeling al min of meer afgesproken. Maar in de praktijk krijgt de accountant zijn opdracht toch vooral van het bestuur van een organisatie. Dus hebben we die opdrachtverstrekking door de raad van commissarissen met voorbijgaan van het bestuur of de cfo verder ingevuld, inclusief voorafgaande goedkeuring voor alle adviesopdrachten.”

Verzwaaring van de poortwachtersrol krijgt vooral vorm door verbreding van het mandaat van de controlerend accountant bij OOB's. Dit uit zich onder meer in assurance bij de kwartaalcijfers, het risico management en toekomstgerichte informatie zoals financieringsbehoefte en financiering alsmede eventuele risico's ten aanzien van het business model. Daarnaast willen wij dat de controleverklaring informatiever wordt door het opnemen van een verplichte toelichtende paragraaf. Verder wordt de invoering van een Code voor Accountantsorganisaties, inclusief

de verplichte aanstelling van onafhankelijke derden in een toezichhoudende rol binnen de organisatie, en meer eisen aan het transparantieverlag, voorgesteld. “Als accountantsorganisaties moeten we in dat opzicht het goede voorbeeld willen geven”, aldus Dekkers. “Als wij zelf in onze verslaggeving tekortschieten, is dat een slecht signaal naar het maatschappelijk verkeer. Dus verwachten we meer transparantie, ook over zaken die minder goed gaan.”

HOE VERDER?

Een Plan van Aanpak presenteren is één, het invoeren is een tweede. Hoe nu verder met deze reeks van maatregelen? “Na een zorgvuldige dialoog gaan we aan de slag met bestuur en commissies om invulling te geven aan de maatregelen die we zelf kunnen treffen”, aldus Dekkers. “Maar we hebben niet alles in eigen hand. In een aantal gevallen moeten wetten worden aangepast. Daarvoor gaan we in gesprek met belanghebbende partijen, uiteraard ook met de politiek zelf. Voorts zullen we ons plan inbrengen in internationale gremia, zoals de FEE, IFAC en de Europese Commissie. We merken dat we als Nederlandse beroep voorop lopen in de discussie. Een discussie die zich wat mij betreft niet beperkt tot woorden, maar met de nodige voortvarendheid wordt omgezet in daden.” □